

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
полковник поліції

Андрій ФОМЕНКО

23.03.

2020

ВИСНОВОК

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
щодо дисертації Шаповалової Ірини Сергіївни на тему «Застосування
слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при
здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні», поданої
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від
23.11.2017 року, протокол № 3

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри кримінального
процесу від 13 березня 2020 року

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Чаплинський К.О., доктор
юридичних наук, професор Тертишник В.М., доктор юридичних наук, доцент
Дараган В.В., доктор юридичних наук, доцент Пиріг І.В., доктор юридичних
наук, професор Юнін О.С., доктор юридичних наук, доцент Шаблистий В.В.,
доктор юридичних наук, доцент Боняк В.О., кандидат юридичних наук,
доцент Федченко В.М., кандидат юридичних наук, доцент Захарко А.В.,
кандидат юридичних наук, доцент Солдатенко О.А., кандидат юридичних
наук, доцент Черненко А.П., кандидат юридичних наук, доцент Єфімов М.М.,
кандидат юридичних наук, доцент Павлова Н.В., кандидат юридичних наук,
доцент Плетенець В.М., кандидат юридичних наук, снс Березняк В.С.,
кандидат юридичних наук, доцент Сердюк І.А., кандидат юридичних наук,
доцент Завгородній В.А., кандидат юридичних наук, доцент Гаркуша А.Г.,
кандидат юридичних наук Рогальська В.В. (науковий керівник), кандидат
юридичних наук Бойко О.П., кандидат юридичних наук Литвинов В.В.,
кандидат юридичних наук Лазарева Д.В викладачі: Бублик Н.С., Резцова Н.С.,
Кіяниця В.М., Савенко В.П., аспірант кафедри кримінального процесу Таус
М.М.

З присутніх – 4 доктори юридичних наук та 12 кандидатів юридичних
наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Шаповалової І.С. на тему: «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Шаповалової І.С. на тему: «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію та методику, охарактеризував об'єкт та предмет дослідження, виклав основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказав науково-практичну значущість роботи та зазначив про впровадження результатів дослідження.

Здобувач наголосив, що створення законодавчих умов для застосування у судовій практиці національних судів правових позицій ЄСПЛ у контексті законодавства України та ЄКПЛ, призвело до істотного зростання кратності звернень суддів у своїх рішеннях до норм ЄКПЛ та практики ЄСПЛ, про що свідчать як результати опитування, проведеного в межах дисертаційного дослідження так і висновки Аналітичного звіту за результатами моніторингу судових рішень щодо застосування в Україні положень ЄКПЛ та практики ЄСПЛ, згідно з яким кількість рішень із використанням цього джерела права зросла на 37,5 %. Однак зростання кількості посилань у судових рішеннях на норми ЄКПЛ та практику ЄСПЛ не вплинуло на зменшення кількості звернень до ЄСПЛ. Станом на січень 2020 року, ЄСПЛ ухвалено 1383 рішення, у яких визнається порушення Україною принаймні однієї статті ЄКПЛ, із них: у 572 рішеннях констатовано порушення ст. 6 (право на справедливий суд); у 379 – ст. 5 (право на свободу та особисту недоторканність); у 358 – ст.1 Протоколу 1 до ЄКПЛ (право на мирне володіння майном); у 322 – ст. 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту); у 87- ст. 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя). Крім того, правильність, релевантність, доречність і кратність посилань на практику ЄСПЛ є предметом повсякчасної критики як суддів в цілому, так і слідчих суддів зокрема.

У науковій юридичній літературі питання щодо застосування практики ЄСПЛ під час здійснення кримінального провадження України з часу ратифікації ЄКПЛ перебувають в площині перманентного дослідження та вивчення у різних галузях права. Водночас, вітчизняні праці були присвячені або загальним питанням застосування практики ЄСПЛ як можливості реалізації європейських правових стандартів у кримінальному процесі або здійсненню слідчими суддями своїх повноважень і лише опосередковано

стосувались питання застосування практики ЄСПЛ слідчим суддею під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні.

Наведене обумовило необхідність комплексного наукового дослідження проблем застосування практики ЄСПЛ слідчим суддею під час здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Зокрема, потребує обговорення на рівні дисертаційного дослідження поняття, предмет, функціональне призначення та правила застосування прецедентної практики ЄСПЛ слідчим суддею під час реалізації ним своїх повноважень щодо забезпечення прав осіб, гарантованих ст.ст. 5, 6, 8, 13 ЄКПЛ, ст.1 Протоколу 1 до ЄКПЛ, а також напрями підвищення ефективності такого застосування.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою і логікою дослідження та складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

По завершенню доповіді Шаповалової І.С. присутніми були поставлені такі запитання:

Шаблистий В.В.: В своєму дисертаційному дослідженні Ви використали результати опитування респондентів, які є суддями, помічниками суддів та адвокатами. Чим обґрунтований Ваш вибір саме такого кола респондентів, та чи вплинуло б на результати проведення опитування серед інших учасників кримінального провадження?

Відповідь: Вибір респондентів зумовлений предметом нашого дослідження, а також його метою - отримати нові науково обґрунтовані результати щодо застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні, а також внесення на підставі результатів дослідження пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування в даній сфері.

Чаплинський К.О.: Чим обґрунтовані Ваші пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства України?

Зміни до кримінального процесуального законодавства, які нами пропонуються внести ґрунтуються на результатах нашого дослідження під час якого окрім системного аналізу чинного законодавства та вивчення наукових джерел, використовувалися і узагальнені результати вивчення 193 матеріалів за результатами розгляду клопотань, заяв і скарг, поданих слідчим суддям суду першої інстанції а також зведені дані, отримані під час анкетування 240 суддів, 40 помічників суддів, та 40 адвокатів у Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій та Черкаській області протягом 2017-2019 років. Також використано власний восьмирічний досвід дисертанта, набутий під час здійснення повноважень слідчого судді суду першої інстанції.

Дараган В.В.: Чи досліджували Ви практику застосування рішень ЄСПЛ слідчими суддями в регіонах, в яких проводиться ООС, та чи є відмінності у

застосуванні практики ЄСПЛ слідчими суддями в регіонах, охоплених збройними конфліктами та іншими регіонами?

Відповідь: В дисертації нами досліджено практику застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ в межах території України за винятком територій, що тимчасово непідконтрольні українській владі. Можемо зробити висновок про наявність певних особливостей застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ лише під час здійснення кримінального провадження *in absentia*.

Сердюк І.В.: в назві дисертаційної роботи Ви використовуєте поняття практика ЄСПЛ. Чи досліджували Ви в роботі співвідношення цього поняття з такими суміжними поняттями як рішення ЄСПЛ, постанови суду тощо?

Відповідь: Так, у своїй роботі (підрозділ 1.2) нами проведено системний аналіз законодавства та позицій науковців щодо того, що саме слід відносити до практики ЄСПЛ та запропоновано взяти за основу висновок П.В. Пушкаря, щодо того, що «судова практика ЄСПЛ—узагальнене поняття, яке включає в себе не тільки рішення Суду, постановлені щодо суті вимог Конвенції, але й і його ухвали (в деяких випадках такого роду рішення перекладаються як «постанови Суду, рішення ЄСПЛ, постановлені Великою Палатою Суду та палатами у складі семи суддів, які «формують прецедентну практику» (хоча і самі рішення ЄСПЛ не є прецедентами в класичному розумінні *stare decisis*, а скоріше відображають сталість, зміну або розвиток практики Суду з певного питання).

Після відповідей на запитання з характеристикою наукової зрілості здобувача виступила науковий керівник кандидат юридичних наук Рогальська Вікторія Вікторівна, яка розповіла про хід дослідження, проведеного Шаповаловою І.С. під її керівництвом. Вона підкреслила, що дисертація Шаповалової І.С. «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» є самостійною науковою працею, а тому свідчить про особистий внесок здобувача у науку. Дослідження характеризується єдністю змісту, логічною послідовністю викладення матеріалу та одержаних результатів. Останні є науково обґрунтованими. Більшість із них одержані уперше.

Достовірність досягнутих результатів забезпечена тим, що автор дисертації опрацював достатню кількість джерел теоретичної літератури: використав матеріали діяльності слідчих суддів.

Шаповалова І.С. провела комплексний науковий аналіз теоретичних засад, нормативно-правового регулювання та практики застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні. В дисертації висвітлено розвиток законодавства та теоретичних поглядів на застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні, розкрито та досліджено поняття, предмет, ознаки, стадії та функціональне призначення застосування слідчим суддею прецедентної практики ЄСПЛ у кримінальному провадженні; проаналізовано дотримання практики ЄСПЛ слідчим суддею під час здійснення судового контролю: при наданні дозволу на застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій а також при розгляді заяв, скарг та клопотань від учасників

кримінального провадження; розроблено теоретичні критерії уніфікації звернення до практики ЄСПЛ слідчим суддею при складанні процесуальних рішень за результатами здійснення судового контролю; а також запропоновано напрями підвищення ефективності застосування слідчим суддею своїх повноважень під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні з урахуванням практики ЄСПЛ.

Науковий рівень дисертаційного дослідження, проведеного Шаповаловою І.С. є досить високим. У дисертації розв'язана конкретна наукова задача, а саме: уперше у теорії кримінального процесу України комплексно досліджено застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні. Вирішення цієї задачі є важливим як для теорії так і для практики діяльності слідчих суддів.

На підставі одержаних наукових результатів автор дисертації сформулював обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства, котрі уже використовуються у законодавчій діяльності, зокрема під час удосконалення статей чинного Кримінального процесуального кодексу України. Окрім того, Шаповаловою І.С. розроблено рекомендації для слідчих суддів щодо застосування практики ЄСПЛ. Наукові висновки, отримані у дисертації, впроваджені в освітній процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, практичну діяльність слідчих суддів, а також використовуються при підготовці та підвищенні кваліфікації суддів та адвокатів про що свідчать відповідні акти впровадження.

Дисертант під час написання роботи проявив активність і наполегливість, а також здатність до здійснення самостійного наукового пошуку.

Шаповалова І.С. повністю виконала освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії за спеціальністю «Право», а також достроково виконала індивідуальний план аспіранта кафедри кримінального процесу по виконанню освітньо-наукової програми на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата юридичних наук) за спеціальністю 081 «Право» (спеціалізація 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність).

Таким чином, дисертаційна робота Шаповалової Ірини Сергіївни «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» являє собою закінчену науково-дослідну роботу, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Робота містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі кримінального процесуального права, що в сукупності сприяють розв'язанню конкретних наукових задач, яке має істотне значення для науки, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано рецензентам наукової праці:

Доктор юридичних наук, доцент Пиріг І.В. відзначив високий рівень наукового дослідження Шаповалової І.С., вказавши, що актуальність обраної

теми «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» не викликає сумнівів. Тематика дисертації відповідає п. 2.10 Додатку 2, п. 7.3, п. 7.10, п. 7.12 Додатку 7 Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 року № 275.

На користь високої актуальності досліджуваної тематики свідчить також і той факт, що Україна визнає юрисдикцію ЄСПЛ в усіх питаннях, які стосуються тлумачення й застосування Конвенції, а також, що в останні роки застосування слідчими суддями України ЄКПЛ та практики ЄСПЛ стає все більш масовим та диференційованим за предметом.

В процесі дослідження дисертанткою сформульовано висновки та надано пропозиції з використанням комплексу сучасних загальнонаукових і спеціальних методів.

Метою дисертації було визначено отримання нових науково обґрунтованих результатів щодо застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні, а також внесення на підставі результатів дослідження пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування в даній сфері. У такій редакції мета кореспондується з назвою роботи та предметом дослідження.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало, вони відповідають вимогам МОН України. Висновки і пропозиції дисертаційного дослідження ґрунтуються на певній емпіричній базі, яку становлять аналітичні та статистичні звіти щодо застосування практики ЄСПЛ; узагальнення судової практики Верховного суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та інших судів України; судові рішення, розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень; узагальнені результати вивчення 193 матеріалів за результатами розгляду клопотань, заяв і скарг, поданих слідчим суддям суду першої інстанції; зведені дані, отримані під час анкетування 240 суддів, 40 помічників суддів, 40 адвокатів з різних регіонів України. Використано власний восьмирічний досвід дисертанта, набутий під час здійснення повноважень слідчого судді суду першої інстанції.

Результати дисертаційного дослідження автора є аргументованими та переконливими, вони отримані завдяки достатнього використанню наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню різноманітних методів наукового пізнання. Зазначене дозволяє зробити висновок, що дисертант досягнув поставленої мети та обґрунтував низку нових концептуальних у теоретичному плані та значимих у практичному відношенні положень.

Таким чином, обґрунтованість та достовірність отриманих дисертантом результатів, висновків і пропозицій забезпечена завдяки використанню широкого кола джерел різноманітних методів наукового і практичного аналізу поставлених проблем.

Наукова новизна результатів роботи вбачається у тім, що дисертація є

першим монографічним дослідженням теоретичних і практичних аспектів застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні. Достовірність наукових положень визначається теоретичною основою дослідження.

Основні результати дослідження опубліковані в у 16 публікаціях, з яких 7 - наукових статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 2 статті – у зарубіжних наукових періодичних виданнях (із них одна – у фаховому виданні Європейського Союзу), 7 тез – у збірниках доповідей конференцій, круглих столів.

Важливим є й те, що основні теоретичні положення дисертаційного дослідження належним чином аргументовані та викладені у логічній послідовності. Структурна побудова даної наукової праці дозволила оптимально висвітлити позначену проблематику. За своєю структурою дисертаційне дослідження складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів.

Водночас, в роботі є певні дискусійні моменти. Так, авторка достатньо комплексно розуміється в прикладних проблемах застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ під час реалізації своїх повноважень в межах здійснення судового контролю. В роботі пропонується цілий ряд змін до законодавства, спрямованих на підвищення ефективності застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ для захисту прав людини, гарантованих ЄКПЛ, однак з дисертації не вбачається позиція авторки чи усі повноваження слідчого судді, що перераховані автором в підрозділі 1.2 повинні залишатися в межах здійснення судового контролю і навпаки, які повноваження варто було б додати задля забезпечення захисту прав та інтересів учасників кримінального провадження. Окрім того, у підрозділі 2.2, серед повноважень слідчого судді дисертантка зазначає прийняття рішень щодо здійснення примусового відбирання біологічних зразків, проте в самому тексті роботи авторка не висвітлює питання, які саме зразки слід відносити до біологічних.

Зважаючи на те, що перераховані зауваження переважно не впливають на загальну позитивну оцінку даної роботи, дисертація Шаповалової Ірини Сергіївни «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є цілком завершеним монографічним дослідженням, у якому повно і всебічно вирішені поставлені перед ним завдання, що мають значення для підвищення ефективності досудового провадження.

Дисертація у цілому відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167, а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Федченко В.М. відзначив достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Шаповалової І.С. виконаного на актуальну тему, істотне теоретичне і прикладне наукове обґрунтування висновків і пропозицій.

Актуальність теми дисертаційного дослідження «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» не викликає жодного сумніву. У межах визначеної мети дисертаційної роботи було слушно поставлено і вирішено взаємопов'язані завдання щодо розвитку законодавства та теоретичних поглядів на питання застосування слідчим суддею прецедентної практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні. Зокрема, вдало досліджено генезу застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні та виділено її три основні історичні періоди починаючи з 1997 року. Не залишилося поза увагою і формулювання поняття та з'ясування сутності, як предмету так і функціонального призначення застосування слідчим суддею прецедентної практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні. Досить вдало виходячи з положень ст. 206 КПК обґрунтовано необхідність впровадження інституту окремої ухвали слідчого судді як одного з необхідних процесуальних інструментів реагування на виявлені порушення прав людини, гарантованих ЄКПЛ, тощо.

Структура дисертації Шаповалової І.С. логічно пов'язана з визначеними завданнями, об'єктом і предметом дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, 7 підрозділів та висновків. Це дозволило авторці кваліфіковано розглянути визначені проблемні питання та на основі теоретичних напрацювань запропонувати власні підходи до розв'язання ключових проблем, що виникають у процесі діяльності слідчого судді в умовах становлення правової держави. Наведена структура роботи дозволила здобувачці належним чином охопити предмет дослідження, послідовно й логічно викласти основні здобутки поданої на обговорення роботи. Слід також наголосити, що проведене дослідження спирається на достатній емпіричний матеріал та широку теоретичну базу, тому його можна визнати цілком обґрунтованим, таким, що відповідає сучасним запитам законодавчої та правозастосовної практики, а також, рівню вимог наукової теорії.

Роботу можна визнати, як комплексне дисертаційне дослідження, що містить елементи новизни, поглиблює теорію кримінального процесу, і в цілому має суттєве значення як для подальшого нормотворення, так і в практичній діяльності судових та правоохоронних органів.

Водночас, визнаючи належний науковий рівень проведеного дисертаційного дослідження, Федченком В.М. були висловлені окремі міркування та зауваження які, можуть стати і предметом обговорення та підґрунтям для подальших наукових розробок.

Так, у підрозділі 1.2. дисертантка досліджуючи поняття терміну «застосування» практики ЄСПЛ в діяльності слідчого судді, звертає увагу на важливості дослідження таких споріднених термінів як: «імплементация», «застосування» «реалізація», «використання», «виконання», «врахування» та «дотримання», і робить таке дослідження, визначаючи навіть як вони між

собою співвідносяться. Досліджується також, і надається належна дефініція «предмету судового контролю», «рішення слідчого судді». А між тим, не приділяється належної уваги основним функціональним, правовим та іншим критеріям здійснення судового контролю слідчим суддею. Не маючи певного свого висновку з цього питання, вбачається передчасним приступати одразу до дослідження питань щодо ефективності здійснення самого судового контролю.

В підрозділі 1.1. погоджуючись з думкою О. Буткевич, здобувачка наголошує, що суди нижчих інстанцій у своїй практичній діяльності рідше посилаються на рішення ЄСПЛ. А тому, проводячи дослідження по застосуванню слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні, здобувачці доцільно було б розмежувати питання здійснення судового контролю з дотриманням ЄКПЛ та урахування рішень ЄСПЛ виходячи з компетенції та повноважень, як слідчих суддів місцевого суду, так і слідчих суддів апеляційного суду з відповідним їх порівняльним аналізом, що лише б підвищило наукову цінність дисертаційного дослідження.

Зважаючи на те, що перераховані зауваження переважно не впливають на загальну позитивну оцінку даної роботи, слід констатувати, що подане на рецензування дисертаційне дослідження Шаповалової І.С. «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» є завершеною науковою працею, підготовлене на достатньому рівні викладення матеріалу, зміст якого відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Тертишник В.М. відзначив, що робота є унікальною, досить змістовною та глибокою. В роботі висвітлюються актуальні проблеми, котрі виникають під час застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ під час здійснення ним його повноважень. Надаються конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення законодавства. Отже, дисертація Шаповалової І.С. «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» написана на достатньому науковому та методологічному рівні і в цілому заслуговує позитивної оцінки, тому може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Плетенець В.М. вказав на актуальність теми, на високий рівень роботи і зазначив, що зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань, самостійністю і цілісністю проведеного дослідження, що дозволило досягти поставленої мети, виконати дослідницькі задачі і повністю розкрити тему дослідження. Дисертаційне дослідження Шаповалової І.С. на тему «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового

контролю у кримінальному провадженні» підготовлено на достатньому науковому рівні і може бути рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Захарко А.В. вказав, що аналіз дисертації Шаповалової І.С. дозволяє зробити висновок про ґрунтовну теоретичну підготовку автора, а також про розуміння ним практичних проблем, котрі пов'язані з діяльністю слідчого судді щодо застосування ним практики ЄСПЛ, пропозиції мають практичну спрямованість. Дисертація являє собою цілісну і завершену роботу, актуальність наукового дослідження не викликає сумнівів і заперечень. Дисертаційне дослідження Шаповалової І.С. на тему «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» виконано на належному науковому рівні, відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого виду та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Черненко А.П. наголосив на тому, що застосування практики ЄСПЛ слідчим суддею при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні є важливою сферою кримінального процесуального права, яка потребує вдосконалення і розвитку, тому будь-який науковий пошук з даної проблематики є необхідним та своєчасним. Дисертант виконав завдання поставлені на початку дослідження, яке присвячене вирішенню актуальної теми для суспільства та держави в цілому. Дисертація Шаповалової І.С. «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» є завершеною, самостійною науковою працею та може бути рекомендована до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

На основні результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати такий

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шаповалової Ірини Сергіївни на тему «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Україна обрала шлях всебічного забезпечення прав і свобод людини, регламентувавши у ст. 3 Конституції України те, що права і свободи людини, а також їх гарантії є визначальними для спрямованості діяльності нашої держави, та ратифікувавши ЄКПЛ, у преамбулі якої зазначено, що одним із засобів досягнення мети Ради Європи щодо тіснішого єднання між її членами, є забезпечення та розвиток прав людини й основоположних свобод. Оскільки тлумачення ЄКПЛ належить до юрисдикції ЄСПЛ, у 2006 році з метою врегулювання відносин, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконувати рішення ЄСПЛ проти України, усунення причини порушення

Україною ЄКПЛ, впровадження в українське судочинство й адміністративну практику європейських стандартів прав людини та створення передумов для зменшення числа заяв до ЄСПЛ проти України, був прийнятий Закон № 3477-IV. Відповідно до ст. 17 вищезазначеного Закону а також ст. 8, 9 КПК України ЄКПЛ і рішення ЄСПЛ визнаються джерелом права, а їх застосування та врахування є обов'язковим для суддів, у тому числі і слідчих суддів, під час здійснення кримінального провадження.

Створення законодавчих умов для застосування у судовій практиці національних судів ЄКПЛ і правових позицій ЄСПЛ у контексті законодавства України призвело до істотного зростання кратності звернень суддів у своїх рішеннях до норм ЄКПЛ і практики ЄСПЛ, про що свідчать як результати опитування, проведеного в межах дисертаційного дослідження (71,6 % опитаних респондентів зазначили про це у своїх відповідях), так і висновки Аналітичного звіту за результатами моніторингу судових рішень щодо застосування в Україні положень ЄКПЛ і практики ЄСПЛ, згідно з яким кількість рішень із використанням цього джерела права зросла на 37,5 %.

Однак зростання кількості посилань у судових рішеннях на норми ЄКПЛ і практику ЄСПЛ не вплинуло на зменшення кількості звернень до ЄСПЛ. Так, якщо у 2006 році у ЄСПЛ перебувало на розгляді 6800 заяв проти України, що становило 7,6 % від їх загальної кількості, то у 2016 році наша держава вже займала перше місце серед усіх держав-учасниць Ради Європи за поданими заявами до ЄСПЛ – 18150 (22,8 %). У 2017 році кількість поданих заяв проти України зменшилася до 7100 (12,6 %), однак останнім часом знову спостерігається тенденція до їх збільшення. Так, у 2018 році їх кількість зросла до 7250 (12,9 %), а у 2019 році – до 8850 (14,8 %). Станом на січень 2020 року ЄСПЛ ухвалено 1383 рішення, у яких визнається порушення Україною принаймні однієї статті ЄКПЛ, із них: у 572 рішеннях констатовано порушення ст. 6 (право на справедливий суд); у 379 – ст. 5 (право на свободу й особисту недоторканність); у 358 – ст. 1 Протоколу 1 (право на мирне володіння майном); у 322 – ст. 13 (право на ефективний засіб юридичного захисту); у 87 – ст. 8 (право на повагу до приватного та сімейного життя). Крім того, правильність, релевантність, доречність і кратність посилань на практику ЄСПЛ є предметом повсякчасної критики як суддів у цілому, так і слідчих суддів зокрема.

Вказане обумовлює необхідність комплексного наукового дослідження проблем застосування практики ЄСПЛ слідчим суддею під час здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Зокрема, потребують дослідження поняття, предмет, функціональне призначення та стадії застосування прецедентної практики ЄСПЛ слідчим суддею під час реалізації ним своїх повноважень щодо забезпечення прав осіб, гарантованих ст.ст. 5, 6, 8, 13 ЄКПЛ, ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ, а також напрями підвищення ефективності такого застосування.

У науковій юридичній літературі питання щодо застосування практики ЄСПЛ під час здійснення кримінального провадження України з часу ратифікації ЄКПЛ перебувають у площині перманентного дослідження та

вивчення у різних галузях права. Важливими в науковому аспекті для автора під час написання дисертації стали теоретичні висновки фахівців у галузі кримінального процесу, до яких слід віднести: С.Г. Герасименко, І.В. Гловюк, Ю.М. Грошевого, В.Г. Дрозд, О.М. Дроздова, О.В. Капліну, О.І. Коровайко, Д.В. Кухнюка, О.П. Кучинську, Л.М. Лобойка, В.Т. Маляренка, І.В. Пирога, М.М. Погорецького, В.О. Попелюшка, П.В. Пушкаря, В.В. Рогальську, Н.П. Сизу, Д.В. Сімоновича, Ю.В. Скрипіню, О.Ю. Татарова, В.М. Тертишника, А.Р. Туманянц, Л.Д. Удалову, В.М. Федченка, Т.Г. Фоміну, Т.І. Фулей, О.Г. Шило та ін.

Безпосередньо на рівні монографічних досліджень після прийняття у 2012 році нового КПК України окремі аспекти застосування практики ЄСПЛ слідчим суддею під час здійснення судового контролю були висвітлені в наступних роботах: С.Ю. Бутенко «Імплементация рішень Європейського суду з прав людини у кримінальне процесуальне законодавство України у частині регламентації досудового розслідування (Донецьк, 2014 р.); В.Г. Уваров «Реалізація рішень Європейського суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів у кримінальному процесі України» (Харків, 2014 р.); А.Ф. Бондюк «Процесуальні основи статусу слідчого судді у кримінальному провадженні» (Київ, 2017 р.); М.А. Макаров «Судовий контроль у кримінальному процесі: теоретичні та правові основи» (Київ, 2018 р.).

Водночас наведені наукові праці були присвячені або загальним питанням застосування практики ЄСПЛ як можливості реалізації європейських правових стандартів у кримінальному процесі, або процесуальному статусу та повноваженням слідчих суддів у межах здійснення ними судового контролю, лише опосередковано стосувались питання застосування практики ЄСПЛ слідчим суддею під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Напрямок дисертації узгоджується з Переліком пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015-2019 років (Додаток 2, п. 2.10), затверджених наказом МВС України № 275 від 16 березня 2015 р.; напрямами реалізації Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015; тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки України на 2019-2021 роки, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2018 року № 1466; Пріоритетними напрямами розвитку правової науки на 2016-2020 роки (пп. 4-6), визначеними в Стратегії розвитку Національної академії правових наук України, затвердженій загальними зборами Національної академії правових наук України від 03 березня 2016 року; Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015; Планом дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (пп. 13,14,15,21), схваленим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р.; та відповідає загальноуніверситетській темі

наукових досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2015-2019 роки «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності в Україні (реєстраційний номер 0118U100431).

Мета і завдання дослідження. *Метою дисертаційного дослідження є* отримання нових науково обґрунтованих результатів щодо застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні, а також внесення на підставі результатів дослідження пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування в даній сфері.

Для досягнення поставленої мети в дисертації сформульовано та вирішено такі основні завдання:

- висвітлити генезу національного законодавства щодо застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні;

- визначити поняття, предмет та функціональне призначення застосування слідчим суддею прецедентної практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні;

- виокремити суттєві ознаки та стадії процесу застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні;

- здійснити аналіз норм права, що регламентують порядок реалізації повноважень слідчим суддею під час ухвалення ним рішень щодо забезпечення прав людини, гарантованих ст.ст. 5, 6, 8, 13 ЄКПЛ, а також ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ;

- виокремити та систематизувати правові позиції ЄСПЛ, які найбільш повно відповідають змістовному наповненню норм КПК України, що застосовуються слідчим суддею під час забезпечення прав, свобод та інтересів осіб при здійсненні судового контролю в кримінальному провадженні;

- визначити поняття та умови ефективності застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні;

- запропонувати напрями підвищення ефективності застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні.

Об'єктом дослідження є кримінально-процесуальна діяльність слідчих суддів під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження, у роботі використано систему загальнонаукових і спеціальних принципів та методів, які є засобами наукового пошуку, а саме: 1) *принципи наукового пізнання*: об'єктивності, історизму, всебічності, плюралізму, повноти – для дослідження розвитку

законодавства та поглядів вчених щодо застосування практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні (підрозділ 1.1), а також для вивчення концепцій, наукових поглядів авторів з окремих питань, що входять до предмета дослідження (підрозділи 1.1.-2.3.); 2) *діалектичний та герменевтичний підходи* – для поглиблення понятійного апарату (підрозділи 1.2, 3.1), з'ясування сутності застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ (підрозділи 1.1.-1.2.), дослідження повноважень слідчих суддів під час здійснення судового контролю (підрозділи 2.1.-2.3.) та для тлумачення положень кримінального процесуального законодавства (підрозділи 1.1.-3.2.); 3) *загальнонаукові методи пізнання*: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, структурно-системний, функціональний методи – для розкриття сутності застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ у кримінальному провадженні, визначення його повноважень у межах діяльності з реалізації судового контролю (підрозділи 1.1.-3.2.); 4) *спеціальні методи дослідження*: техніко-догматичний, соціологічний, правового моделювання – для з'ясування думок практичних працівників і для узагальнення судової практики, результатів анкетування й аналізу статистичних даних за темою дослідження (підрозділи 1.1.-3.2.), а також під час формування висновків до розділів і загальних висновків по роботі (підрозділи 1.1.-3.2.).

Емпіричну базу дослідження становлять: аналітичні та статистичні звіти щодо застосування практики ЄСПЛ; узагальнення судової практики Верховного суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та інших судів України; судові рішення, розміщені в ЄДРСР; узагальнені результати вивчення 193 матеріалів за результатами розгляду клопотань, заяв і скарг, поданих слідчим суддям суду першої інстанції; зведені дані, отримані під час анкетування 240 суддів, 40 помічників суддів і 40 адвокатів у Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій та Черкаській області протягом 2017-2019 років. Використано власний восьмирічний досвід дисертанта, набутий під час здійснення повноважень слідчого судді суду першої інстанції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дана дисертаційна робота на сучасному етапі розвитку вітчизняної науки кримінального процесуального права є першим дослідженням, у якому з урахуванням наявних загальних досліджень комплексно досліджено теоретичні та практичні аспекти застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні та розроблено відповідні науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації для вдосконалення законодавства та практики його реалізації.

Серед останніх наукових праць у зазначеному напрямку варто виділити дослідження М.А. Макарова «Судовий контроль у кримінальному процесі: теоретичні та правові основи» (Київ, 2018 р.), у якому проведено комплексний аналіз теоретичних і правових положень щодо здійснення слідчим суддею судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів

осіб на стадії досудового розслідування та під час видачі особи (екстрадиції), а також досліджено розвиток кримінального процесуального законодавства незалежної України щодо регулювання порядку здійснення судового контролю за діяльністю органів досудового розслідування та прокурора.

Також на увагу заслуговує робота В.Г. Уварова «Реалізація рішень Європейського суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів у кримінальному процесі України» (Харків, 2014 р.), у якій серед іншого комплексно досліджено правила застосування рішень ЄСПЛ у кримінальному процесі.

Попри важливість вказаних вище праць, слід зауважити, що на сьогодні комплексного цілісного дослідження питання застосування практики ЄСПЛ слідчим суддею під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні не здійснювалося.

У результаті дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них є такими:

уперше:

- сформульовано визначення поняття «застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні» як правову форму діяльності слідчих суддів, що спрямована на забезпечення прав і свобод осіб, гарантованих ЄКПЛ, шляхом ухвалення судових рішень за результатами розгляду клопотань, заяв і скарг учасників кримінального провадження, з урахуванням практики ЄСПЛ;

- запропоновано систему суттєвих ознак діяльності слідчих суддів щодо застосування практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні, яка включає в себе: 1) суб'єктами її здійснення виступають лише слідчі судді. Інші учасники не можуть бути суб'єктами застосування практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю, хоча така діяльність відбувається за їх ініціативою під час подання клопотань, скарг, заяв; 2) здійснюється під час судового контролю в межах наданих слідчому судді повноважень; 3) спрямована на забезпечення прав і свобод осіб, гарантованих ЄКПЛ; 4) здійснюється за встановленою законодавством процедурою, призначенням якої є ухвалення законних, обґрунтованих, своєчасних і справедливих рішень; 5) її результатом є ухвалення індивідуально-правових рішень, які мають конкретного адресата – учасників кримінального провадження; 6) має юридично оформлений характер – завжди завершується ухваленням рішення слідчим суддею, що є обов'язковим для виконання;

- визначено основні стадії застосування практики ЄСПЛ слідчими суддями під час здійснення своїх повноважень: 1) встановлення фактичних обставин, викладених у зверненні учасників кримінального провадження до слідчого судді, та норми ЄКПЛ, яка гарантує права і свободи людей, що були порушені під час здійснення кримінального провадження або планується обмежити під час проведення процесуальних дій у результаті ухвалення відповідного рішення слідчим суддею; 2) відбір і аналіз практики ЄСПЛ, що включає в себе дії по відшукуванню конкретних рішень ЄСПЛ, які відповідають обставинам, встановленим на першому етапі; 3) ухвалення слідчим суддею відповідного рішення з урахуванням практики ЄСПЛ;

- запропоновано виключити з кола повноважень слідчого судді повноваження щодо розгляду клопотань установи виконання покарання про конфіскацію речей і предметів, які заборонено використовувати в колоніях, або про передачу їх на зберігання до звільнення засудженого;

- обґрунтовано необхідність доповнення КПК України нормою, яка б передбачала механізм своєчасного реагування на виявлені слідчим суддею порушення прав людини шляхом постановлення окремої ухвали в межах здійснення судового контролю;

удосконалено:

- систему правових позицій ЄСПЛ, що найбільш змістовно відповідають контекстному наповненню основних норм КПК України, які застосовуються слідчими суддями під час реалізації повноважень щодо забезпечення прав, свобод та інтересів осіб, гарантованих ст.ст. 5, 6, 8, 13 ЄКПЛ, ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ, у межах здійснення судового контролю у кримінальному провадженні;

- визначення поняття «ефективність застосування слідчими суддями практики ЄСПЛ», під яким пропонується розуміти показник діяльності слідчих суддів щодо здатності забезпечити захист прав, свобод і інтересів осіб під час звернення до практики ЄСПЛ при реалізації своїх повноважень у межах здійснення судового контролю у кримінальному провадженні;

- обґрунтування висновку про те, що слідчий суддя під час виконання вимог ч. 3 ст. 170 КПК України повинен, перевіряючи майно на його відповідність критеріям, що регламентовані в ч. 1 ст. 98 КПК України, враховувати концепцію майна в розумінні ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ, згідно з якою до майна відносяться не лише предмети матеріального світу, як це передбачено у ст. 98 КПК України, а й інші права, інтереси та блага, відповідно до яких особа може мати певний матеріальний інтерес;

дістало подальшого розвитку:

- періодизація етапів розвитку кримінального процесуального законодавства, що регламентувало повноваження слідчих суддів (або інших суб'єктів, які в різні періоди здійснювали функцію судового контролю) щодо застосування практики ЄСПЛ під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні, на такі часові проміжки: 1) з 17.07.1997 р. по 13.04.2012 р.; 2) з 13.04.2012 р. по 05.10.2017 р.; 3) з 05.10.2017 р. по теперішній час;

- напрями підвищення ефективності застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні, що передбачають необхідність внесення змін до КПК України, зокрема щодо: 1) процедури обрання та визначення слідчих суддів для здійснення ними своїх повноважень шляхом внесення змін до ст. 31 КПК України; 2) доцільності застосування єдиного процесуального порядку розгляду слідчим суддею заяв, клопотань і скарг при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні шляхом доповнення КПК України окремою главою; 3) розширення повноважень слідчих суддів шляхом внесення змін до ст. 241 КПК України щодо проведення примусового освідування особи лише на підставі ухвали слідчого судді; 4) уточнення положення ч. 1 ст. 244 КПК України щодо умови звернення сторони захисту до слідчого судді з клопотанням про

проведення експертизи лише у разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні відповідного клопотання сторони захисту тощо.

Практичне значення одержаних результатів. Результатом практичного впровадження положень дисертації є те, що вони можуть бути використані та використовуються у:

- *науково-дослідницькій сфері* – для подальших досліджень кримінально-процесуальних проблем функціонування інституту слідчого судді та застосування практики ЄСПЛ у кримінальному процесі;

- *законотворчій діяльності* – для удосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо застосування слідчим суддею практики ЄСПЛ при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні (лист комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної ради України № 04-18/12-484 від 13.03.2019 року, лист члена комітету Верховної ради України з питань правової політики № 114-244/2019 від 24.12.2019 року);

- *навчальному процесі* – для організаційно-методичного та інформаційного забезпечення при підготовці навчальних посібників, підручників, курсів лекцій, методичних вказівок, а також при вивченні відповідних розділів кримінально-процесуального права (довідка Дніпропетровського регіонального відділення Національної школи суддів України № 10-06/874 від 11.11.2019 року, акт впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 02.12.2019 року);

- *практичній діяльності* для організаційно-методичного та інформаційного забезпечення діяльності органів досудового розслідування, прокурорів, суддів, адвокатів (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність суддів Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області № 185/11337/19/27131/2019 від 26.12.2019 року, довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність адвокатів Дніпропетровської області № 265/3-19 від 21.11.2019 року).

Апробація результатів дисертації. Результати розроблення наукової проблеми, яка вирішується в дисертаційному дослідженні, а також окремих її складових оприлюднено на наукових і науково-практичних конференціях: Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування (м. Дніпро, 2019); Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти (м. Дніпро, 2019); Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України (м. Дніпро, 2018); Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування (м. Дніпро, 2018); Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний і зарубіжний досвід (м. Дніпро, 2018); Практика Європейського суду з прав людини як джерело національного права (м. Дніпро, 2017); Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу (м. Харків, 2017).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із основної частини (вступ, три розділи, які охоплюють сім підрозділів, висновків), списку використаних джерел (286 найменувань на 32 сторінках) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 273 сторінки, з яких основний текст – 173 сторінки. Додатки розміщено на 50 сторінках.

Кількість публікацій здобувача за темою дисертації та повнота

опублікування результатів дослідження:

Основні результати дисертації відображено у 16 наукових працях, серед яких 7 наукових статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 2 статті – у зарубіжних наукових періодичних виданнях (Словацька республіка, республіка Молдова), 7 наукових праць – у збірниках наукових доповідей оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Статті в наукових фахових виданнях України:

- Шаповалова І.С. Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини як напрям підвищення ефективності здійснення судового контролю у кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №5. С. 290-294.
- Шаповалова І.С. Поняття ефективності застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*, Дніпро, 2019. № 1, частина 2. С. 170-175.
- Шаповалова І.С. Застосування практики Європейського суду з прав людини при розгляді слідчим суддею скарг щодо невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя, 2019. № 1. С.181-183.
- Шаповалова І. Застосування практики європейського суду з прав людини слідчим суддею при призначенні експертизи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право».2018.Випуск 50 Т.3. С.117-120.
- Шаповалова І.С. Базові принципи застосування практики Європейського суду з прав людини слідчим суддею у національному кримінальному судочинстві. *Слово Національної школи суддів України*. Київ, 2018. № 1 (22). С.57-66.
- Shapovalova I. Short review of the application of the ECHR practice by judge-investigator in implementation of judicial control by readiness investigation. *Scientific bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. Scientific Journal*. Dnipro, 2018. № 2 (92). P.203-208.
- Шаповалова І.С. Деякі аспекти призначення експертизи слідчим суддею під час досудового розслідування в контексті застосування практики Європейського суду з прав людини. *Науковий вісник публічного та приватного права: Збірник наукових праць*. Київ, 2018. № 5. Т. 3. С. 137-140.

Статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях:

- Shapovalova I. Applying the practice of the European Court of Human Rights in court decisions by the judge investigator. *Visegrad journal on human rights*. 2019. №2, Vol. 2, С.166-171.
- Шаповалова И.С. Обеспечение следственным судьей прав подозреваемого при рассмотрении ходатайства об избрании меры пресечения в контексте практики ЕСПЧ. *Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata»*. 2018. № 8/2 (320). С.143-148.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

- Шаповалова І.С. Функціональне призначення застосування слідчим суддею прецедентної практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю на досудовому провадженні. *Актуальні*

проблеми діяльності органів досудового розслідування: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 7 черв. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 255 с. – С.219-221 (публікація тез без доповіді);

- Шаповалова І.С. Генеза застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю на досудовому провадженні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.).* Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 365 с. – С.141-143 (публікація тез без доповіді);

- Шаповалова І.С. Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини під час розгляду клопотання про накладення арешту на майно. *Міжнародна науково-практична конференція: Актуальні проблеми кримінально – правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України (м.Дніпро: 30 листопада 2018 р.).* Дніпро: ДДУВС, 2018.- 244 с.- С.231-232 (публікація тез без доповіді);

- Шаповалова І.С. Забезпечення поваги до приватного життя (за статтею 8 ЄКПЛ) при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження. *Всеукраїнська науково-практична конференція: Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування (м.Дніпро, 08 червня 2018 р.).* Дніпро: ДДУВС, 2018.- 160 с.- С. 150 (публікація тез без доповіді);

- Шаповалова І.С. Гарантії забезпечення конституційного права особи на свободу та особисту недоторканність в контексті статті 5 Європейської конвенції. *II Міжнародна науково-практична конференція: Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний і зарубіжний досвід (м.Дніпро, 15 березня 2018 р.).* Дніпро: ДДУВС, 2018- 480 с.- С.190-193 (усна доповідь з публікацією тез);

- Шаповалова І.С. Право підозрюваного на обізнаність щодо інкримінованого кримінального правопорушення під час розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу в контексті практики ЄСПЛ. *Практика Європейського суду з прав людини як джерело національного права: матеріали круглого столу (м. Дніпро, 24 листопада 2017 р.).* Дніпро: ДДУВС, 2017. – 100с.- С. 72-77 (публікація тез без доповіді);

- Шаповалова І.С. Основні засади застосування практики Європейського суду з прав людини слідчим суддею у національному кримінальному судочинстві. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського (м. Харків, 8 листоп. 2017 р.).* МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 356 с.- С. 346-348 (публікація тез без доповіді).

Таким чином результати дисертації опубліковано достатньо повно. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, з використанням останніх досягнень науки кримінального процесу, всі сформульовані в ньому положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. Всі наукові праці опубліковано без співавторів.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Шаповалової І.С. і оцінки повноти публікацій основних результатів дослідження.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шаповалової Ірини Сергіївни на тему «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Шаповалової Ірини Сергіївни на тему «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

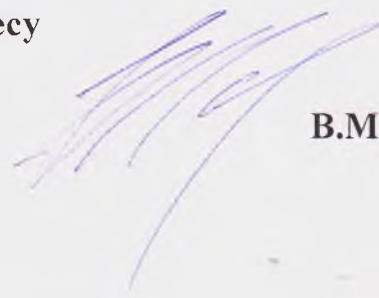
3. Рекомендувати дисертацію Шаповалової Ірини Сергіївни на тему «Застосування слідчим суддею практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:
професор кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент
23.03.2020

І.В. Пиріг

Рецензент:
професор кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
23.03.2020

В.М. Федченко

Підпис
Григоря Т. Федченка В.
Засвідчую
на підставі кадрового забезпечення
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Мухомова О. М. 28/3